

Formarea personalului didactic – parte integrantă a dezvoltării resurselor umane – scurte considerații

Formarea continuă, inclusiv conversia profesională a personalului didactic preuniversitar este coordonată de Ministerul Educației și Cercetării și se realizează prin unități de învățământ, case ale corpului didactic, centre, institutii și alte forme instituționalizate pentru pregătirea și perfecționarea personalului de conducere, îndrumare și control.

Întreaga activitate de formare continuă a cadrelor didactice urmărește realizarea *obiectivelor fundamentale* ale educației și învățământului:

- dezvoltarea identității naționale, în contextul integrării europene și mondiale;
- dezvoltarea culturală, științifică, tehnică și profesională;
- dezvoltarea capacității de anticipare și de adaptare la schimbare, pentru progres psihosocial și integrare;
- formarea și dezvoltarea personalității umane integrale, armonioase, creatoare, independente și interdependente;
- dezvoltarea caracterului prospectiv și permanent al educației;
- democratizarea educației și a învățământului, asigurarea condițiilor de egalizare relativă și gradată a șanselor de acces și parcurgere, pentru dezvoltarea maximă a potențialului psihofizic al fiecărui individ, pentru realizarea caracterului deschis al învățământului;
- formarea capacităților cognitive, afectiv-motivationale, volitiv-actionale, atitudinale și aptitudinale, a stilului activității intelectuale, a conștiinței de sine și a celei sociale, a concepției despre om și societate;

- dezvoltarea personalitatii capabile de cooperare, comunicare, decizie, inovare și de adaptare creatoare la mediu si a mediului la condiția umană;
- educarea in spiritul valorilor democratice, moral-civice si patriotice, estetice și culturale ale societății contemporane;
- realizarea unei noi armonii între cultura generala, de specialitate sicea profesio- nala, la nivelul exigentelor formative ale societatii postindustriale informatizate, în functie de profilul de formare determinat;
- formarea tinerei generatii pentru integrare culturala și socioprofesională efici- enta, pentru dezvoltarea culturii si civilizatiei.

In scopul realizarii acestor obiective, activitatea de formare continua va fi axată pe obiective specifice dezvoltarii competentelor psihopedagogice și metodice în spe- cialitate si psihorelationale, teoretico-metodologice, practic- actionale și constructiv- creatoare. In acest context, restructurarea formarii continue a cadrelor didactice constituie obiectivul prioritar al asigurarii calității învățământului, șansa reformei învâ- tamantului.

Formarea personalului, ca parte integrantă a dezvoltării resurselor umane, pornește de la identificarea **competențelor** necesare pentru îndeplinirea cerințelor unui anumit post și de la evaluarea competențelor reale la nivelul celui care ocupă sau care poate ocupa postul, urmând ca procesul efectiv să realizeze stabilirea acordului între competențele necesare și competențele reale.

Competentele pentru profesia de cadru didactic pot fi clasificate astfel:

- Competente pentru îndeplinirea eficienta a unui rol social (competența de a fi proactiv, de a se comporta conform unei optiuni constiente, bazată pe valori și nu pe co nditii supuse unor criterii afective competența de a proiecta finalul in minte , de a elabora obiective, finalitati, competența de a planifica în functie de prioritati, compe- tența de a raționa avantaj/avantaj, competența de a înțelege și apoi de a solicita să fii înțeles, competența de a acționa sinergic etc) ;

- Competente pentru profesia de cadru didactic:

-competențele de baza ale cadrului didactic derivate din obiectivele, conținutul învățământului și din rolurile/functiile cadrului didactic, alcătuind "stratul prim" al formării personalului didactic (comunicativitatea, empatia, învățarea, conducerea, analiza, diagnoza, prognoza, proiectarea, organizarea, îndrumarea, dirijarea, evaluarea, valorizarea conținutului, cercetarea și inovarea practicii școlare și extrascolare, cunoașterea elevului, creativitatea)

-competența în specialitate în *plan teoretic* (de a asimila conținutul științific, propriu disciplinelor de învățământ predate, metodele, tehnicile de informare; de a realiza corelații intra-, inter- și pluridisciplinare ale conținuturilor; de a actualiza, prelucra, esențializa, ilustra, reprezenta și dezvolta conținutul; de a surprinde valențele formative și educative ale conținutului) în *plan operational* (de a structura asimilarea conținuturilor, astfel încât să dezvolte structuri operatorii, afective, motivationale, volitive, atitudinale, de a dirija asimilarea tehnicilor de activitate intelectuală o dată cu informațiile; de a forma modul de gândire specific disciplinei respective de învățământ și modul de gândire sistemic; de a valoriza conținutul obiectului de învățământ, structurând comportamentele raportate la valori; de a comunica fluent, expresiv) în *plan creator* (de a adapta conținuturile specificului dezvoltării psihice stadiale a elevilor; de a stimula dezvoltarea maximală a potențialului fiecărui copil, prin asimilarea conținuturilor; de a promova învățarea participativă, anticipativă, societății, creatoare; de a dirija surprinderea problemelor și dezvoltarea lor; de a dezvolta conținuturile și strategiile de asimilare.

-competențe psihopedagogice și metodice în *plan teoretic* (de a asimila conținutul pedagogiei generale, al teoriei educației, al didacticii cognitive, al managementului didactic și educativ, al psihopedagogiei generale, al psihopedagogiei varstelor, al psihologiei sociale; de a realiza sisteme, corelații între conținuturile asimilate; de a prelucra, transforma, adapta și dezvolta conținuturile prin aplicarea în situații educaționale specifice; de a înțelege structurarea (geneza) psihicului copilului și al tânărului; de a înțelege obiectivele învățământului contemporan; de a înțelege concepția managementului didactic și educațional; de a înțelege raporturile dintre psihologia pedagogică,

didactica si didacticile speciale; de a asimila teoria si metodologia studierii personalitatii copilului si a cercetarii procesului de invatamant); în *plan operational* (de analiza si diagnoza a starii educationale a grupului de elevi si a fiecarui elev; de a analiza si decide, in cunostinta de cauza, modul de aplicare a teoriei psihopedagogice si metodice in situatii educationale specifice; de a "personaliza" continuturile in contexte educationale determinate; de a proiecta activități instructiv-educative scolare si extrascolare pe diferite perioade; de a organiza, indruma si coordona activitati de implementare a proiectelor elaborate; de control, evaluare si reglare-autoreglare; de a conduce procesul de predare-invatare, astfel incat sa formeze capacitati de cooperare, de comunicare, de gândire convergenta, divergenta, flexibila, creatoare, de control, de autoapreciere si autoreglare etc; de a forma si dezvolta interesul, motivatia, afectivitatea, vointa, inteligenta si caracterul etc; de a initia actiuni de investigare a procesului instructiv-educativ in scopuri ameliorative) în *plan creator* (capacitatea de empatie; capacitatea de adaptare la situatii atipice din practica scolară si extrascolară; de a se darui cu vocatie rolului asumat; de a manifesta dragoste si intelegere fata de copii; de a inova practica educativa scolară si extrascolară; de a dezvolta inclinatii, aptitudini, talente; de sociabilitate si cooperare).

-competente psihorelationale în *plan teoretic* (de a asimila cunostinte de psihopedagogie sociala, de psihologie a grupurilor scolare, de psihologie a invatarii sociale, de psihologie a creativitatii in grup, de dirijare a comportamentului uman etc.)

în *plan operational* (de a organiza grupul de elevi, de parinti etc; de a comunica cu grupurile; de a intelege interrelatiile din grupul de elevi, de parinti, de educatori etc; de a dezvolta relatii pozitive in interiorul grupurilor; de a manifesta comportament empatic; de a motiva si antrena grupul in realizarea unor scopuri comune, promovand teoria asemanarii in diferente; de a acorda, treptat, autonomie grupului de elevi, cultivand independenta si interdependenta membrilor si grupurilor; de a transforma grupul intr-unul educogen, orientandu-l spre valori autentice; de a coopera cu grupul de elevi, cu parintii, cu profesorii etc., realizand un autentic parteneriat in educatie; de a forma elevilor capacitati, precum : cooperarea, comunicarea, empatia, creativitatea)

Distincțiile dintre aceste categorii de competență nu sunt transante, ele interacționând în comportamentul profesorului, manifestându-se unitar în stilul de învățământ. De asemenea, între planurile teoretic, operational și creator delimitările sunt relative, acestea manifestându-se în conexiuni diverse, în diferite momente ale formării inițiale și continue, în diferite situații educaționale.

Competențele identificate nu sunt ierarhizate și nu epuizează sfera domeniului, ele fiind expresia unei opțiuni în raport cu contextul învățământului actual fiind prezentate într-un spirit sintetic.

Aceste competențe pot fi specificate în funcție de anumite variabile (trepte de învățământ, obiectul de învățământ, stadiile dezvoltării psihice etc.), necesitând asimilarea, în acest caz, a unui curriculum specific.

Perfecționarea de specialitate, metodică, psihopedagogică a *personalului didactic din învățământul prescolar și primar* se realizează în colegii pedagogice universitare și în licee pedagogice, cu sprijinul inspectoratelor școlare județene și al instituțiilor de învățământ superior. Repartizarea atribuțiilor de perfecționare a învățătorilor și educatoarelor, pe colegii pedagogice universitare și licee pedagogice, se realizează de către Ministerul Educației Naționale, pe baza unor criterii de acreditare pentru activitatea de formare continuă. Lista colegiilor pedagogice universitare și a liceelor pedagogice, care au repartizate atribuții de perfecționare, va fi comunicată de către Ministerul Educației și Cercetării, inspectoratelor școlare, colegiilor pedagogice universitare și liceelor pedagogice, în fiecare an, până la data începerii înscrierilor.

Perfecționarea de specialitate, metodică și psihopedagogică a *profesorilor din învățământul secundar (gimnazial, profesional, liceal, postliceal)* se realizează în instituții de învățământ superior prin facultăți, departamente și catedre. Lista instituțiilor de învățământ superior, care au atribuții de perfecționare, va fi comunicată de către Ministerul Educației și Cercetării inspectoratelor școlare și instituțiilor de învățământ superior în fiecare an, până la data începerii înscrierilor.

Perfectionarea de specialitate, metodică și psihopedagogică a *maistrilor-instructori* se realizează în unități de învățământ de profil. Lista unităților de profil, care au repartizate atribuțiile de perfecționare pentru *maistri-instructori*, va fi comunicată de către Ministerul Educației și Cercetării inspectoratelor școlare și liceelor de profil, în fiecare an, până la data începerii înscrierilor.

Cadrele didactice pot opta pentru a participa la orice formă de perfecționare și pentru oricare dintre centrele de perfecționare aflate pe lista unităților de învățământ cărora le-au fost repartizate atribuțiile în acest sens la specialitatea respectivă de către Ministerul Educației și Cercetării - Direcția formare și dezvoltare resurse umane.

Pregătirea și perfecționarea *personalului de conducere, îndrumare și control* de la toate nivelurile sistemului de învățământ se realizează în centre, instituții și prin alte forme instituționalizate: universități, Institutul de Științe ale Educației, inspectoratele școlare, casele corpului didactic, sub coordonarea Ministerului Educației și Cercetării.

Formarea curentă a învățătorilor, educatoarelor și institutorilor precum și a profesorilor se realizează în casele corpului didactic.

Formarea curentă și prin programe de perfecționare, organizate o dată la 5 ani, a personalului didactic încadrat la palate și la cluburi școlare se realizează în cadrul Palatului Național al Copiilor.

Formarea curentă și prin programe de perfecționare, organizate o dată la 5 ani, a educatoarelor din grădinițe speciale, precum și a învățătorilor și profesorilor, care funcționează în casele de copii, în școli speciale și în penitenciare, se realizează în instituții de învățământ superior de profil, pe baza de programe speciale.

Formarea curentă și prin programe de perfecționare, organizate o dată la 5 ani, a cadrelor didactice din liceele pedagogice, care sunt formatori pentru învățători și educatoare, se realizează, în domeniul psihopedagogiei și al metodologiei instruirii și educației în învățământul prescolar și primar, de către departamentele pentru formarea cadrelor didactice, cu sprijinul instituțiilor de învățământ superior, sub coordonarea Ministerului Educației și Cercetării.

Tematica activitatilor se stabileste de catre Ministerul Educatiei și Cercetării si de catre departamentele sale, prin articularea unor modele-cadru cu unele module specifice intereselor participantilor, prin armonizarea ofertei si a cererii de perfectionare de catre participanti.

Programarea activitatilor de formare curenta se realizeaza de catre departamentele de formare a cadrelor didactice si de catre Ministerul Educatiei și Cercetării.

Formarea curenta a profesorilor incadrati in cabinetele de asistenta psihopedagogica si in centrele judetene de asistenta psihopedagogica se realizeaza prin programe specifice de catre institutii de invatamant superior, in colaborare cu Institutul de Stiinte ale Educatiei, sub coordonarea Ministerului Educatiei și Cercetării.

Formarea curenta a profesorilor metodisti incadrati in casele corpului didactic se realizeaza prin programe specifice de catre universitati, in colaborare cu Institutul de Stiinte ale Educatiei, sub coordonarea Ministerului Educatiei și Cercetării.

Perfectionarea personalului didactic auxiliar se realizeaza prin programe specifice in casele corpului didactic, sub coordonarea inspectoratelor scolare.

Perfectionarea curenta prin alte forme si programe - invatamant deschis la distanta - se realizeaza de catre toate institutiile interesate.

2.1.Casa Corpului Didactic - centru de resurse si dezvoltare profesionala

Casa Corpului Didactic este centrul de documentare si de organizare a activitatilor de formare curenta a personalului didactic si a cadrelor de conducere, indrumare si control de la nivelul inspectoratelor scolare, printr-o oferta multipla de programe.

Ea organizeaza sesiuni metodico-stiintifice de comunicari, simpozioane la nivel national sau cu participare internationala, intalniri, schimburi de experienta, seminarii interactive, actiuni de colaborare cu universitati, cu Institutul de Stiinte ale Educatiei, cu alte institutii si organizatii profesionale ale cadrelor didactice, stagii de scurta durata de informare stiintifica in specialitate, in domeniul stiintelor educatiei pe probleme vizand politica educationala, legislatia scolara, reforma invatamantului etc

Prin Casa Corpului Didactic se realizeaza formarea continua a personalului didactic auxiliar pe baza unor programe aprobate de catre inspectoratele scolare.

Casa Corpului Didactic realizeaza o oferta multipla de programe de dezvoltare profesionala pentru toate categoriile de cadre didactice, la cererea unitatilor scolare, a inspectoratelor scolare, comisiilor metodice, cercurilor pedagogice, consiliilor de administratie, consiliilor profesionale si a cadrelor didactice individuale, după cum urmează:

- * stagii, cursuri, sesiuni pentru formarea curenta a personalului didactic si a personalului necalificat, in acord cu programul de reforma a invatamantului preuniversitar;
- * programe tip "contact" - seminarii, colocvii, simpozioane - cu continuitate tematica, pentru informarea profesionala a personalului didactic;
- * programe punctuale de asistare a autoformarii profesionale, la cerere;
- * programe de initiere, contra cost, in utilizarea calculatorului, in limbi straine, in cercetarea procesului formativ-educativ etc.;
- * programe de cercetare educationala - finantate prin initiativa de stat si/sau privata si cofinantate prin initiativa zonala si locala, cu rol inovativ.

Activitatile comisiilor metodice ale dirigintilor, ale cercurilor pedagogice ale dirigintilor, pe clase si trepte de invatamant, vor fi organizate si desfasurate de catre inspectoratele scolare in colaborare cu unitatile scolare si cu casele corpului didactic.

Activitatea educativa scolara si extrascolara va fi un domeniu prioritar al activitatilor initiate si desfasurate in casele corpului didactic, in colaborare cu inspectoratele scolare, cu directia de resort din Ministerul Educatiei și Cercetării, cu Institutul de Stiinte ale Educatiei etc.

Elaborarea unei concepii coerente si flexibile cu privire la proiectarea,realizarea si evaluarea activitatii educative scolare si extrascolare si la formarea cadrelor didactice constituie, in acest sens, o componenta esentiala a dezvoltarii profesionale a acestora, ce poate fi infaptuita de catre casele corpului didactic printr-o oferta de programe alternative.

Inițierea unor studii de diagnoza și prognoza asupra calității învățământului într-o unitate școlară, zonă sau la nivelul județului, în colaborare cu inspectoratele școlare, cu organizații și instituții, cu alți parteneri în procesul educației, este o altă atribuție importantă a caselor corpului didactic, adaptarea și flexibilitatea programelor de formare curentă, în raport cu cerințele de profesionalizare a cadrelor didactice, trebuie să constituie axe ale eficienței învățământului. În acest sens, casele corpului didactic vor elabora și vor aplica seturi de instrumente de testare a necesităților de perfecționare a diferitelor categorii de cadre didactice.

2.2. Serviciul Formare Inițială și Perfecționare din cadrul Direcției Formare și Dezvoltare Resurse Umane

Atribuțiile și competențele Serviciului Formare Inițială și Perfecționare:

- a) elaborează strategia cadru de acțiune 2005–2010 a serviciului din perspectiva programului de guvernare;
- b) armonizează, evaluează și monitorizează calitatea planurilor manageriale ale inspectorilor școlari care răspund de dezvoltarea profesională a personalului didactic, precum și ale profesorilor metodiști de la C.C.D.;
- c) promovează/dezvoltă programe educaționale destinate inovării și creativității didactice, valorizării activității liderilor în domeniu, precum și diseminării bunelor practici în domeniul didacticilor specifice, în rețeaua unităților școlare/a inspectoratelor școlare;
- d) colaborează cu universități, D.P.P.D.-uri și cu conducerea facultăților de profil pe probleme de curriculum destinat formării inițiale și perfecționării corpului profesoral, în condițiile aplicării Procesului de la Bologna (ciclul I, master);
- e) analizează și aprobă atribuțiile de perfecționare pentru definitivare și grade didactice pentru noi instituții/specializări academice;

f) elaborează strategia cadru și metodologii de aplicare în domeniul profesionalizării carierei didactice pentru:

- cadru didactic – mentor pentru practica pedagogică;
- cadru didactic – mentor pentru stagiatură;
- cadru didactic – formator;

g) elaborează strategia cadru și metodologia aferentă pentru cariera în managementul personalului de îndrumare și control;

h) monitorizează activitățile de formare inițială și perfecționare a cadrelor didactice pregătite prin studii preuniversitare (învățători, maiștri instructori, antrenori, personal didactic auxiliar ș.a);

i) coordonează elaborarea documentului cadru privind competențele de bază și standardele corespunzătoare pentru profesiunea/funcția didactică;

j) participă și colaborează la elaborarea de programe de cooperare la nivel național, european (UE) și internațional în domeniul formării inițiale și al perfecționării (agenți de cooperare–universități, centre, agenții, ONG-uri, alte organisme);

k) cooperează cu D.G.I.P. și D.G.I.S. în elaborarea și coordonarea, la nivel de sistem, a activităților de evaluare și asigurare a calității în domeniul serviciilor și al programelor de formare și perfecționare;

l) elaborează, anual, potrivit calendarului stabilit, capitolul destinat formării și perfecționării cadrelor didactice din Raportul privind starea învățământului 2004–2005;

m) realizează, anual, un sondaj de investigare a opiniilor corpului profesoral privind calitatea standardelor specifice serviciilor educaționale de formare inițială și perfecționare;

n) proiectează și realizează, în colaborare cu Direcția Informatizare, Statistică și Personal, baza de date și informații statistice în domeniul de referință;

o) organizează, anual, consultări și consfătuiri în institutele de învățământ superior, cu sindicatele reprezentative–preuniversitar și universitar- în domeniul ameliorării reglementărilor cu conținut social și profesional în domeniu;

p) coordonează elaborarea Registrului de formatori naționali, regionali/județeni, din care se vor constitui echipe de experți, delegate și împuternicite să evalueze calitatea serviciilor de formare inițială și perfecționare.